

Самоврядування адвокатури:

У Європі, як і в усьому демократичному світі, незалежність, самоврядність і професійна спроможність адвокатури розглядаються як лакмусовий папірець, що демонструє рівень реальної поваги до прав людини і верховенства права. Держави із розвинутою демократією не бояться зміцнювати адвокатуру, підносити її незалежність і професійний рівень, всіляко сприяти підвищенню її ролі в демократичному суспільстві. А от українській адвокатурі доводиться виборювати аксіоматичні засади своєї діяльності. Ще при прийнятті до Ради Європи Україна взяла на себе зобов'язання створити професійну асоціацію адвокатів. Однак тема адвокатського самоврядування й досі лишається однією з дискусійних і актуальних проблем реформування адвокатури. Стурбована відсутністю в Україні нормативної бази для незалежної й самоврядної асоціації адвокатів України і Рада адвокатських асоціацій і правових товариств ЄС (ССВЕ), експерти якої рекомендували, щоб українська адвокатська структура складалася з регіональних асоціацій адвокатів і однієї національної асоціації. Редакція газети «Правовий тиждень» вирішила поцікавитися у представників юридичної спільноти ставленням до ідеї існування в Україні єдиної самоврядної організації адвокатів.

Адвокат, к.ю.н.,
управляючий партнер
АФ «Головань і Партнери»
Ігор ГОЛОВАНЬ:

– Тема об'єднання адвокатів у професійну асоціацію вже обговорена-переобговорена. Скажемо чесно – набридла. Редакція «ПТ» зазначила у своєму мейлі, що при прийнятті до Ради Європи Україна взяла на себе зобов'язання створити професійну організацію адвокатів. Однак прокоментувати редакція просила ідею створення не просто професійної організації адвокатів, а організації «єдиної» і «самоврядної».

Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи про вступ України до Ради Європи не тільки не містить згаданих ознак професійної асоціації (тим більше – славновісного «обов'язкового членства»). Там нічого не сказано про організацію адвокатів! Як відомо, офіційними мовами Ради Європи є англійська і французька. Відповідний пункт Висновку передбачає створення в Україні professional bar association, або ж association professionnelle (barreau). Переклад цих термінів як «асоціація адвокатів», з юридичної точки зору, є більш ніж вільним. Очевидно, що створення в Україні bar association за англійським зразком неможливе хоча б через відсутність поділу професії на баристерів і соліситорів. Та й юридичний зміст французького терміна «barreau» має досить відмінностей від англійського «bar». Щодо «обов'язкового членства», то у США bar association більш ніж авторитетні, однак обов'язкове членство вимагається далеко не у всіх штатах.

У кожній з країн – членів Ради Європи юридична професія втрачає національні особливості й традиції. Адже не має значення, як називаються юристи-професіонали: адвокат, правник, lawyer, attorney, rechtsanwalt. Головне – виконання юристами своїх функцій, наявність професійних прав і гарантій, а також можливість їх реалізації. Професійна асоціація юристів (адже Рада Європи вимагає захистити й організувати саме юридичну професію, а не адвокатську) в Україні до цього часу не створена з простої причини. Побудова цієї асоціації на основі обов'язкового членства, що її вже багато років намагаються нав'язати чиновники від адвокатури разом із керівництвом Спілки адвокатів України, зовсім не відповідає інтересам і прагненням абсолютної більшості наших колег.

Організація й самоврядування необхідні. Але ефективна й авторитетна професійна асоціація має створюватися «знизу», а не нав'язуватися «зверху» силою закону ☹

Партнер
ТОВ «КПД Консалтинг»
Кирило КАЗАК:

– Діючий ЗУ «Про адвокатуру» передбачає можливість створення адвокатами й адвокатськими об'єднаннями спілок і асоціацій, зокрема, й загальнодержавних. Створення єдиної самоврядної організації адвокатів (далі – Організація) потребує дуже виваженого підходу до принципів вступу й участі в організації, а також її повноважень стосовно своїх членів і зовнішнього представництва адвокатів перед державою, іншими підприємствами, установами, організаціями. Це пояснюється тим, що в силу специфіки діяльності адвокати при здійсненні правозахисних функцій займають позицію протистояння до державних органів, органів виконавчої влади й правоохоронних органів. Досить часто це виражається в тому, що адвокати вступають у напружені або навіть і в конфліктні відносини з державою. Відповідно, за наявності Організації може виникнути ситуація, коли держава або її окремі представники намагатимуться через Організацію здійснювати вплив на адвокатів, так би мовити, «приручити» їх. У цій ситуації основним дієвим заходом будуть баланс між чітким законодавчим врегулюванням діяльності Організації (у частині гарантій незалежності, добровільності членства тощо) і наявністю в Організації певного рівня самостійності й незалежності (у функціях і повноваженнях, зокре-

ма, захисту своїх членів); високий рівень порядності, самосвідомості й моральності членів і керівництва Організації.

Щодо бачення структури Організації, то найбільш логічною в цій ситуації буде наявність структурних підрозділів за аналогією з адміністративно-територіальним устроєм країни. Тобто єдина для всієї країни Організація адвокатів автоматично потребує структурної побудови, визначення певної вертикалі «регіони – центр». Ця структура може включати як дві («область – держава»), так і більше («район – місто – область – держава») ланок. При цьому наявність вертикалі потребує певного підпорядкування, і в цій ситуації головне – зберегти баланс між незалежністю первинних ланок і дієвістю роботи вищої ланки. При дисбалансі на користь низової ланки буде втрачатися весь сенс загальнодержавної Організації через відсутність єдності, а при дисбалансі на користь центру є небезпека нав'язування регіонам позиції керівного органу.

Встановлювати обов'язковість членства в Організації недоцільно й передчасно, оскільки ця вимога потребує введення певних обмежень на діяльність адвокатів, які не бажають ставати членами Організації, тобто обмеження їхньої незалежності. Якщо відмова вступити в Організацію або виключення з неї матиме наслідком втрату права на адвокатську діяльність, це може стати дієвим інструментом в боротьбі з неугодовними адвокатами. Водночас, наявність такої санкції може попереджати зловживання й змусить адвокатів діяти в межах своїх повноважень. На мою думку, сучасний рівень правової культури населення України й адвокатів не дозволяє ввести цю норму без негативних наслідків. У майбутньому ж запровадження такої вимоги є цілком реальним і дозволить ефективно утримувати діяльність адвокатури в межах чинного законодавства ☹

Молодший юрист
АК «Правочин»
Тарас ШЕВЧЕНКО:

– Рекомендаціями ПАРЄ щодо вступу України до Ради Європи прямо вимагається заснування в Україні професійної асоціації адвокатів. Чинний ЗУ «Про адвокатуру» не передбачає існування в Україні самоврядної адвокатської організації, тому логічно припустити, що виникнення єдиної самоврядної організації адвокатського самоврядування можливе лише з прийняттям нового Закону «Про адвокатуру». Зараз у ВР знаходиться декілька ідейно схожих законопроектів «Про адвокатуру», у яких так чи інакше одним із головних завдань визначено створення принципово нового для України інституту адвокатури, який матиме самоврядні повноваження.

На нашу думку, зважаючи на досвід країн Західної Європи, створення самоврядного об'єднання адвокатів є доцільним і продуманим кроком. Завданнями такого самоврядного об'єднання мають бути консолідація всіх адвокатів, їх об'єднання, що має забезпечити підвищення фахового рівня надаваної адвокатами правової допомоги; організація підвищення кваліфікації адвокатів і посилення контролю за якістю здійснення професійних обов'язків; вироблення норм адвокатської етики й забезпечення їх виконання; піднесення ролі адвокатури в державі; дотримання посадовими й іншими особами гарантій адвокатської діяльності; захист громадянських, соціальних і професійних прав адвокатів тощо. Ми поділяємо думку деяких фахівців про структуру такого об'єднання як самоврядної організації адвокатів, у якій має бути свій представницький орган. Фінансування організації має здійснюватися за рахунок членських внесків.

Що стосується членства в цій організації адвокатів і їх об'єднань, на нашу думку, воно має бути обов'язковим. Вважаємо, що така обов'язковість буде на користь адвокатській спільноті, адже сприятиме дотриманню гарантій професійної діяльності, участі адвокатів у законотворчому процесі, ефективного представництву інтересів адвокатів, організації виконання адвокатурою соціальних функцій, визначенню багатьох організаційно-технічних завдань адвокатської діяльності. Варто зауважити, що існування єдиної самоврядної адвокатської організації не має означати заборону діяльності громадських адвокатських об'єднань на кшталт САУ чи ААУ.

Аналізуючи сказане, можна дійти висновку, що створення самоврядної адвокатської організації й виокремлення її в окремий інститут права є не лише вимогою цивілізованого світу, але й нагальною необхідністю для України, при цьому надзвичайно важливо не допустити тиску і втручання такого об'єднання в діяльність його членів ☹